

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala, Lappeenranta
Sosiaalialan koulutusohjelma

Riinamari Savolainen

SOSIAALINEN LUOTOTUS SOSIAALITYÖN MENETELMÄNÄ

Opinnäytetyö 2010

TIIVISTELMÄ

Riinamari Savolainen

Sosiaalinen luototus sosiaalityön menetelmänä, 37 sivua, 3 liitettä

Saimaan ammattikorkeakoulu, Lappeenranta

Sosiaali- ja terveysala, sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö, 2010

Ohjaajat: lehtori Kari Muhonen ja yliopettaja Tuija Nummela sekä työelämäohjaajana sosiaalityönjohtaja Sirpa Koistinen

Sosiaalinen luototus on kuntien tarjoamaa luottoa pienituloisille ja vähävaraisille kuntalaisille, joilla ei eri syistä (vakuuksien puuttumisen tai maksuhäiriömerkinnän vuoksi) ole mahdollisuutta saada kohtuuehtoista luottoa muualta. Sosiaalista luottoa voidaan myöntää muiden lainojen takaisinmaksuun, erilaisiin velkoihin, kodin hankintoihin, pieniin asunnon muutostöihin, takuu-vuokriin, vuokra-
rästeihin, työllisyyden edistämiseen, kuntoutukseen ja muuhun hakijan itsenäisen selviytymisen tueksi.

Tämän opinnäytetyön aiheena on sosiaalinen luototus sosiaalityön menetelmänä. Tavoitteena opinnäytetyölläni oli tuottaa tietoa aiheesta ja päivittää erikokoisissa kunnissa sosiaalisen luototuksen kokemukset ja kriteerit sekä tuoda esiin sosionomin roolia sosiaalisessa luototuksessa ja kuinka sosionomin osaaminen voisi tukea sosiaalisen luototuksen prosessia.

kohderyhmäksi valitsemani kunnat ovat keskisuuria kaupungeista, jotka olivat olleet mukana kuntakokeilussa vuonna 1999. Selvitystä tein eri kunnista puhelin tai sähköpostihaastatteluna.

Selvityksen tulosten perusteella sosiaalinen luotto on pitkän tähtäimen tulos. Asiakkaat ovat olleet tyytyväisiä velkakierteen katkeamiseen sekä sosiaalitoimi on kokenut sosiaalisen luoton olevan erittäin hyvä työväline, jolla voidaan parantaa kuntalaisten kokonaistilannetta, mikä taas parantaa kuntalaisten hyvinvointia. Sosiaalisella luotolla pystytään pysäyttämään ylivelkaantumisen sekä pyritään ennaltaehkäisemään syrjäytymistä.

Selvitykseni pohjalta voidaan todeta, että sosionomin ydinosaaminen korostuu alkukartoituksessa, jossa asiakkaan kokonaistilannetta tutkitaan ja mietitään, onko asiakkaalla edellytyksiä saada sosiaalista luottoa.

Avainsanat: sosiaalinen luototus, sosiaaliturva, sosiaalipalvelut

ABSTRACT

Riinamari Savolainen

Social sector lending as a method of social work, 37 pages, 3 appendixes

Saimaan University of Applied Sciences, Lappeenranta

Health Care and Social Service, Degree Program in Social Services

Bachelor`s Thesis, 2010

Instructors: Lecturer Kari Muhonen and Senior Lecturer Tuija Nummela

Social lending is offered by local credit for low-income and needy local residents who do not for various reasons (lack of collateral or default because of a note), no access to credit on reasonable terms elsewhere.

Social credit may be granted for other loans to repay various debts, household supplies, minor home modification, employment promotion, rehabilitation, and the rest of the applicant in support of self-survival.

Thesis is the social credit, social work method; the main issues are a service to the role of social lending process and the social lending, - social work as a method.

On the basis of my analysis shows that the core competence of a service to highlight the initial survey which examines the customer's overall situation and think about whether the customer has the conditions for social credit.

The acquired experience of the social credit is a long-term result, customers have been happy with the cycle of debt and the breakdown of social services is an experienced social credit is a very good tool for improving the overall situation of the residents which in turn improve the residents' welfare. Social credit unable to halt the over-indebtedness and the vertical at the prevention of exclusion.

Keywords: social credit, social security, social services

SISÄLTÖ

JOHDANTO	5
1 SOSIAALINEN LUOTOTUS	6
1.1 Sosiaalisen luototuksen järjestäminen ja toimeenpano	7
1.2 Sosiaalisen luototuksen rahoitus ja myöntämisen perusteet	8
1.3 Sosiaalisen luototuksen myöntämisperusteet.....	10
2 SOSIONOMIN ROOLI SOSIAALISEN LUOTOTUKSEN PROSESSISSA.....	10
2.1 Sosionomin osaaminen	11
2.2 Swot- analyysi.....	12
3 SOSIAALINEN LUOTOTUS SOSIAALITYÖN MENETELMÄNÄ	14
3.1 Sosiaalisen luototuksen tarve Imatralla	14
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN.....	15
4.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja selvitystehtävät.....	15
4.2 Opinnäytetyön kohde ja aineiston keruu.....	16
4.3 Aineiston analyysi	16
5 SELVITYKSEN TULOKSET	17
5.1 Tarkoitus, edellytykset ja hylkäämisperusteet.....	17
5.2 Määrä, takaisinmaksu ja perintä.....	21
5.3 asiakasmäärät ja työntekijä	24
5.4 opiskelijoiden sosiaalinen luotto	26
6. KUNTIEN KOKEMUKSET	27
6. YHTEENVETO	29
7. POHDINTA.....	31
LÄHTEET	33
LIITTEET	35

JOHDANTO

Opinnäytetyössäni selvitin sosiaalista luottoa sosiaalityön yhtenä menetelmänä. Sosiaalinen luototus on kuntien tarjoamaa luottoa pienituloisille ja vähävaraisille kuntalaisille, joilla ei eri syistä (vakuuksien puuttumisen tai maksuhäiriömerkinnän vuoksi) ole mahdollisuutta saada kohtuuehtoista luottoa muualta.

Sosiaalista luottoa voidaan myöntää muiden lainojen takaisinmaksuun, erilaisiin velkoihin, kodin hankintoihin, pieniin asunnon muutostöihin, takuuvuokriin, vuokrarästeihin, työllisyyden edistämiseen, kuntoutukseen ja muuhun hakijan itsenäisen selviytymisen tueksi.

Opinnäytetyöhöni olen liittännyt projektiopinnoissani Imatran kaupungin aikuis-sosiaalityössä tekemäni selvityksen, jossa selvitin Imatran kaupungin sosiaalitoimen mahdollisuutta käynnistää sosiaalinen luototus yhtenä sosiaalityön menetelmänä. Apuna selvityksessä olen käyttänyt eri kuntien malleja sosiaalisesta luototuksesta sekä Imatran kaupungin velkaneuvojan näkemystä sosiaalisen luototuksen tarpeesta.

Aihe on ajankohtainen, sillä useissa kunnissa sosiaalinen luototus on jo käytössä ja kokemukset ovat olleet erittäin positiiviset. Muutamat kunnat ovat aloittamassa sosiaalisen luototuksen tarjoamisen kuntalaisille. Mielenkiintoni aiheetta kohtaan heräsi projektiopinnoissa Imatran sosiaalitoimistossa tehdessäni selvitystä luototuksen aloittamiseksi.

Aihe on mielenkiintoinen ja tärkeä, ja yhteistyöverkostoni kokemusten perusteella sen on todettu olevan hyvä sosiaalinen työväline, jolla on voitu ehkäistä velkakierteessä olevia sekä pystytään ennaltaehkäisemään jopa toimeentulotuen tarve.

1 SOSIAALINEN LUOTOTUS

Yksi uusimmista köyhyyspolitiikan menetelmistä on ollut sosiaalinen luototus, joka nousi Suomessa esiin ulkomailta tulleiden kokemusten ja esimerkkien kautta.

Sosiaalisen luototuksen tavoitteet on luotu kolmeen eri ryhmään: yleiselle tasolle, kuntatasolle ja yksilötasolle. Yhteiskuntatasolla tavoitteena on edistää asiakkaan yhdenvertaisuutta ja osallistumista yhteiskunnassa, ehkäistä syrjäytymistä ja selvittää luototuksen suhdetta toimeentulotukeen. (Saari 2005.)

Kuntatasolla tavoitteena on järjestää sosiaalinen luototus niin, että siitä on mahdollisesti kuntatasoon liittyviä etuja. Tavoitteena voidaan pitää myös kuntien sosiaalityön kehittämistä talousneuvonnan suuntaan niiden kohdalla joilla on talouden hallinta heikkoa. (Saari 2005.) Yksilötasolla tavoitteena on edistää ja ylläpitää luottomarkkinoilta syrjäytyneiden pääsemistä tasavertaiseen asemaan muiden kansalaisten kanssa sekä edistää asiakkaan omatoimisuutta, tukea työllistymään ja katkaista velkakierrettä (Saari 2005.)

Laki sosiaalisesta luototuksesta tuli voimaan vuonna 2003, jonka jälkeen sosiaalinen luototus voi olla yksi osa kunnan sosiaalihuoltoa, sosiaalisen luototuksen tarkoitus on parantaa pienituloisten ja vähävaraisten kuntalaisten taloudellista selviytymistä, ylivelkaantumista sekä itsenäistä suoriutumista. (Laki sosiaalisesta luototuksesta 20.12.2002/1133) Sosiaalihuoltolain mukaan sosiaalihuollon tarkoituksena on edistää ja ylläpitää yksityisen henkilön, perheen ja yhteisön sosiaalista turvallisuutta ja toimintakykyä. Kunnan tulee toimia alueellaan sosiaalisten olojen kehittämiseksi ja sosiaalisten epäkohtien poistamiseksi. (Saari 2005.)

Sosiaalisen luototuksen kolmivuotinen kuntakokeilu osoitti, että pienituloisten ja vähävaraisten henkilöiden ja perheiden taloudelliset ongelmat ovat monimuotoiset ja heidän mahdollisuutensa päästä irti köyhyydestä ovat edelleen huonot. (Sosiaalinen luototus- opas luototuksen käynnistäjälle 2003.)

Sosiaalinen luototus tarjoaa kunnalle uuden keinon edistää pienituloisten ja vähävaraisten kuntalaisten taloudellista selviytymistä ja sitä kautta itsenäistä suo-

riutumista. Sosiaalisen luototuksen kohtuehtoisuus antaa yksilölle ja perheelle mahdollisuuden tasapainottaa ja korjata talouttaan. Luototuksen avulla voidaan ehkäistä ja korjata ensisijaisesti taloudellista syrjäytymistä ja taloudellisiin ongelmiin liittyviä sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia. (Sosiaalinen luototus- opas luototuksen käynnistäjälle 2003.)

Sosiaaliseen luototukseen on liittynyt jonkin verran myös epäilyksiä muun muassa luottojen takaisin maksusta. Luottoa pääsääntöisesti myönnetäänkin niille, joilla jo valmiiksi talous on heikossa hallinnassa ja joilla on entuudestaan ollut jo vaikeuksia maksaa velkoja takaisin, luototus sisältää siis riskin. Kolmevuotinen kuntakokeilu kuitenkin osoitti, että luottotappiot muodostivat vain muutaman prosentin, korkotuotot olivat kaikissa kunnissa suuremmat kuin luottotappiot. (Saari 2005.)

Köyhyyspolitiikan keinona sosiaalinen luototus on enemmän köyhyyttä lieventävänä kuin ehkäisevänä menetelmänä. Sosiaalinen luototus tasapainottaa taloutta, mutta köyhyyttä sosiaalinen luototus ei poista, koska sosiaalisen luototuksen edellytyksenä on maksuvara, joten henkilöillä joilla ei ole maksuvaraa, ei siis ole mahdollisuutta saada sosiaalista luototusta. (Saari 2005.)

1.1 Sosiaalisen luototuksen järjestäminen ja toimeenpano

Kunta voi järjestää sosiaalista luototusta päättämässään laajuudessa. Jos kunta päättää järjestää sosiaalista luototusta, kunnan tulee määritellä sosiaalisen luoton myöntämisen perusteet ottaen huomioon, mitä tässä laissa säädetään. Sosiaalisen luototuksen järjestäminen on kunnalle lakiin perustuva vapaaehtoinen tehtävä, jonka käyttöönotosta kunta päättää itse. Kuntalaisella ei ole subjektiivista oikeutta sosiaaliseen luottoon. (Iivari, J, 2004.)

Sosiaalisen luototuksen järjestämisvastuu kuuluu kunnan sosiaalihuollolle. Sosiaalinen luototus voi olla sekä työmenetelmä, jota käytetään sosiaalityössä, tai toimisto, jolla ehkäistään sosiaalihuollon ja varsinaisen sosiaalityön tarvetta. Sosiaalisen luototuksen työprosesseja suunniteltaessa voidaan myös kehittää sosiaalitoimen ammatti- ja tehtävärakenteita niin, että luototustoiminnan eri vaiheissa otetaan käyttöön tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti eri am-

mattiryhmien, kuten etuuskäsittelijöiden, sosionomien ja sosiaalityöntekijöiden ammatillista osaamista.

Talous- ja velkaneuvonnan kanssa tiivis yhteistyö on välttämätöntä erityisesti niissä tilanteissa, joissa sosiaalisella luotolla kohtuullistetaan velkaantuneen hakijan velkojen hoitamista. (Sosiaalinen luototus- opas luototuksen käynnistäjälle, 2003.)

1.2 Sosiaalisen luototuksen rahoitus ja myöntämisen perusteet

Kunnalle sosiaalisen luototuksen järjestämisestä aiheutuviin toimintamenoihin sovelletaan sosiaali- ja terveyden huollon suunnittelusta ja valtiosuudesta annettua lakia (733/1992), jollei laissa toisin säädetä.

Toimintamenoina ei pidetä sosiaalisen luototuksen luottopääomasta tai luottotappiosta aiheutuvia menoja. Kunta vastaa sosiaalisen luototuksen tarvittavasta luottopääomasta ja luottotappiosta. Kunta voi varata luottopääoman verotuloistaan tai ottaa lainaa tähän tarkoitukseen kunnan talousarviolainojen yhteydessä. Kunta saa lähtökohtaisesti sosiaalisina luottoina myönnetyn pääoman takaisin luototettavien suoritusten kautta, eikä kyse siis ole tältä osin kuntien lopullisista kustannuksista. (Sosiaalinen luototus- opas luototuksen käynnistäjälle, 2003.) Luottotappioiden minimoimiseksi kunnan on tarpeellista huolehtia luottojen takaisinmaksun ajantasaisesta seurannasta ja puuttua luototettavien maksuhäiriöihin heti niiden ilmaannuttua sekä tarvittaessa antaa taloudellista ohjausta luoton saaneille. (Livari, J, 2002).

Sosiaalinen luotto voidaan myöntää perustellusti syystä henkilölle, jolla ei ole pienituloisuutensa ja vähävaraisuutensa vuoksi muulla tavoin mahdollisuutta saada kohtuuehtoista luottoa ja joilla on kyky suoriutua luoton takaisinmaksusta. Perusteltu syy luoton myöntämiseen viittaa luototuksen tarkoitukseen, joka on säädetty lain 1§:ssa. Sosiaalisen luototuksen myöntäminen edellyttää lisäksi aina hakijalta maksuvaraa maksaa luotto takaisin lähinnä pysyväisluonteisen tulolähteen, esimerkiksi työtulon tai eläkkeen perusteella. (Sosiaalinen luototus- opas luototuksen käynnistäjälle, 2003.)

Mikäli kunta päättää järjestää sosiaalista luottoa, niin kunnan velvollisuutena on määritellä sosiaalisen luoton myöntämisen kuntakohtaiset perusteet. Sosiaalisen luoton myöntämisen perusteita määriteltäessä tulisi asettaa tavoitteeksi, että luotto olisi asiakasta kannustava ja toimeentulotukea sekä muuta sosiaaliturva täydentävä tuen muoto. (Sosiaalinen luotto - opas luoton käynnistäjälle, 2003.)

Sosiaalisen luottoon käytössä olevat varat rajaavat toiminnan laajuutta. Kunta voi varata luottopääoman riittävyttä ja tasapuolista jakautumista esimerkiksi kohdentamalla luoton tietyille asiakasryhmälle tai tiettyihin käyttökohteisiin. Luottopääoma voidaan myös määritellä siten, että kunnan varoista ulosmaksettujen luottojen määrä on yhteensä tietyn summan suuruinen. Tämä pääoma ei ole välttämättä sidottu vuotuisen budjettiin, vaan uusia luottoja voidaan myöntää tämän pääoman puitteissa sen mukaisesti, kuinka myönnettävien luottoja maksetaan takaisin. Luotoista kertyvä korko voi kasvattaa pääomaa, mikäli korkokertymää ei jouduta käyttämään mahdollisten luottotappioiden kattamiseen. (Sosiaalinen luotto - opas luoton käynnistäjälle, 2003.)

Sosiaalisen luoton myöntäminen perustuu asiakaskohtaiseen harkintaan, jolloin joudutaan arvioimaan asiakkaan kanssa yhdessä hänen olosuhteitaan ja kykyä suoriutua luoton takaisinmaksusta. Sosiaalisella luotoksella on voitu puuttua pitkäaikaisiin ja vaikeisiin ongelmiin esimerkiksi katkaisemalla velkakierteitä ja ehkäisemällä ylivelkaantumista. (Sosiaalinen luotto - opas luoton käynnistäjälle, 2003.)

Sosiaalisesta luotuksesta perittävä korko voi olla lain 6§:n 2 momentin mukaan enintään korkolain (633/1982) 12§:ssä tarkoitettu viitekorko. Kunta voi sitoa luoton koron vaihtuvaan viitekorkoon tai määritellä kunnassa perittävän kiinteän koron sosiaalisille luotoille, kuitenkin niin, että korko ei ylitä voimassa olevaa viitekorkoa.

Kunta voi määritellä kunnassa myönnettäville sosiaalisille luotoille yli sen euroääräisen ylärajan ja laina-ajan maksimipituuden, mikä edesauttaa luottoriskien hallintaa. (Sosiaalinen luotto - opas luoton käynnistäjälle, 2003.)

1.3 Sosiaalisen luoton myöntämisperusteet

Sosiaalista luottoa myönnetään erilaisiin tarkoituksiin jotka ehkäisevät taloudellista syrjäytymistä ja ylivelkaantumista sekä edistävät henkilön tai perheen itsenäistä suoriutumista. Perusteltuja syitä voivat olla talouden hallinnan saattaminen, velkakierteen katkaiseminen, kodin hankinnat, kuntoutuminen tai työllistymisen edistäminen, asumisen turvaaminen, sosiaalisen kriisin ylittäminen tai muu hakijan itsenäisen selviytymiseen vaikuttava asia kuten vakuuksien puuttuminen tai maksuhäiriömerkintä.

Mikäli on perusteltua syytä olettaa, että sosiaalisen luoton saatuaan henkilö tai perhe saattaa velkaantua lisää yli maksukykynsä, niin kunta voi ehdottaa vapaaehtoisen luottohäiriömerkinnän hakemista.

Luotonsaaja hakee itse Suomen asiakastieto oy:stä kahden vuoden kestoista vapaaehtoista luottohäiriömerkintää lisävelkaantumisen ehkäisemiseksi. Merkinnästä käy ilmi hakijan velkatilanne kokonaisuudessaan, mikä estää uusien luottojen myöntämisen yli hakijan maksukyvyyn. Vapaaehtoinen luottohäiriömerkintä saattaa varmistaa osaltaan sosiaalisten luottojen takaisinmaksua. (Laki sosiaalisesta luototuksesta 20.12.2002/1133, Valkoniemi. I. 2004.)

2 SOSIONOMIN ROOLI SOSIAALISEN LUOTOTUKSEN PROSESSISSA

Haastattelujen perusteella kunnissa tällä hetkellä toimii joko yksittäinen henkilö tai työryhmä sosiaalisen luoton parissa. Useimmissa kunnissa sosiaalista luottoa haettaessa asiakkaan on sovittava henkilökohtainen aika, yleensä sosiaalitoimistoon tai erilliseen sosiaalisen luoton yksikköön, jossa sosiaalista luottoa käsitellään. Varatulla ajalla työntekijän kanssa kartoitetaan asiakkaan kokonaistilanne ja mahdollisuudet saada sosiaalista luottoa. Tämän jälkeen alkaa sosiaalisen luoton hakuprosessi, päätöksen sosiaalisesta luototuksesta tällä hetkellä tekee useimmiten joko vastaava sosiaalityöntekijä tai sosiaalijohtaja.

Sosionomi työskentelee sosiaalitoimessa sosiaaliohjaajana, jolloin asiakkaan tilanteesta tehdään kokonaistilanteen arviointi ja palvelusuunnitelma. Sosiaalisen luototuksen hakuprosessi voisi kuulua yhtenä työtehtävänä sosiaalitoimessa. Sosiaalista luottoa varten täytyy työntekijällä olla taito toimia asiakkaan ja yhteiskunnan välisenä tasapuolisena yhdistäjänä ja sosionomilla on siihen hyvät valmiudet. Sosionomin roolina voidaan pitää alkukartoituksen tekoa, sekä asiakkaan kokonaistilanteen kartoitusta ja selvitystyötä joka koostuu luottoon liittyvistä asioista.

2.1 Sosionomin osaaminen

Sosionomi työskentelee sosiaalitoimistossa, jossa on moniammatillinen tiimi, joka koostuu sosiaalityöntekijästä, sosiaaliohjaajasta sekä etuuskäsittelijästä. Näin ollen sosiaaliseen luototukseen liittyvissä pulmatilanteissa sosiaaliohjaajalla on taustalla tuki, johon voi tarvittaessa tukeutua ja pyytää näkökulmaa. Sosiaaliohjaajalla on näkökulma myös toimeentulotukeen sekä mahdollisuus seurata vaikuttavuutta toimeentulotukitarpeen muuttuessa.

Sosionomin tehtävänä sosiaalitoimessa on työskennellä yksittäisen asiakkaan tarvitsemien palvelujen ja etuuksien kanssa (Raunio, K.2004.) sosionomilla on valmiudet toimia asiakastyössä ja asiakkaan kokonaistilanteen kartoittamisessa, asiakkaan aseman huomioimisessa ja varsinaisessa asiakastyön vastaamisessa. Sosiaalinen luototus on useille hakijoille kuin lottovoitto, joka auttaa itsenäisessä selviytymisessä joten on erityisen tärkeää, että työntekijällä on valmiudet ymmärtää asiakkaan tarpeet joita mahdollisesti sosiaalinen luototus voi tarjota.

Sosiaalialan työllä pyritään ylläpitämään jokaisen ihmisen sosiaaliset oikeudet sekä heidän perustarpeensa. Sosionomin asiantuntemuksena voidaan pitää kykyä tarkastella yksittäisen asiakkaan tai asiakasryhmän arkielämän jatkuvuuteen, sosiaaliseen osallisuuteen ja toimintakykyyn liittyviä tarpeita sekä yksilöiden että yhteiskunnan tasolla (Mäkinen, ym. 2009.)

Sosionomilla on valmiudet tarkastella ihmisten välisiä suhteita, sosiaalista tilannetta ja yhteiskunnan näkökulmaa, kasvatuksen, kuntoutuksen, ennaltaehkäisyn ja toimintakyvyn ylläpitämiseen liittyvissä kysymyksissä. Arvopohja sosi-

aalialantyyölle lähtee ihmisen kunnioituksesta ja yhteiskunnallisesta oikeudenmukaisuudesta, Sosionomia voidaan kutsua arjen asiantuntijaksi eli ihmisten tukijaksi arkielämän tilanteissa ja erilaisissa pulmatilanteissa.(Mäkinen, ym. 2009.)

Sosionomi osaa luoda ammatillisen ja asiakasta osallistavan vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen sekä ymmärtää asiakkaan tarpeet ja hänen voimavaransa kontekstisidonnaisesti. Sosionomilla on valmiuksia soveltaa erilaisia teoreettisia lähestymistapoja ja työmenetelmiä tarkoituksenmukaisesti. Sosionomilla on tuntemus hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta tukevista palvelujärjestelmistä ja niihin liittyvistä lainsäädännöistä. Sosionomilla on kyky osallistua palveluiden monipuoliseen kehittämiseen, sekä toimia moniammatillisissa verkostoissa. (Mäkinen, ym. 2009.)

Sosionomilla on kyky ymmärtää yksilön ja yhteiskunnan välinen suhde, ja hän osaa jäsentää ja analysoida sitä erilaisista teoreettisista näkökulmista.

Sosionomi ymmärtää ihmisten sosiaalisten toimintaedellytysten muotoutumisen ja yhteiskunnallisen päätöksenteon välisen yhteyden.(Mäkinen ym. 2009.)

Osaamista voidaan kuvata myös yksilö- että yhteisötasolla. Osaamista ei ole pelkästään tietäminen ja taitaminen, vaan laajempi tekemisen hallinta, jossa sosiaalinen vuorovaikutus ja osallisuus painottuvat.

Sosiaalialan työssä painottuvat työn kehittäminen ja arviointi. Vaikka työ on ihmisläheistä, tavoitteena on tuloshakuisuus. Kehittäminen ja jatkuva ammatillisuuden ylläpitäminen ovat vahvuuksia sosiaalityössä. (Uusitalo, I. 2005.)

2.2 Swot- analyysi

Sosionomilla on laaja osaamisalue, ja tämän kuvion pohjalta tuon esiin sosionomin vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhat sosiaalisessa luototuksessa.

Sisäiset	Vahvuudet Dialogisuus Eeettisyys	Heikkoudet Työhyvinvointi
	Mahdollisuudet Kollegiaalinen tuki koulutus	Uhat Resurssien puute
Ulkoiset		

Kuvio 1. Sosionomin osaamisen Swot-analyysi

Tämän analyysin pohjalta voidaan todeta sosionomilla olevan seuraavaksi mainittuja taitoja, joista on etua sosiaalisen luototuksen prosessissa.

Sisäiset vahvuudet sosiaalialan työssä ovat dialogisuus: työntekijä ei ohita asiakasta vaan kuuntelee ja tuntee arjen käsitteet, kuten asiakkaan tarpeet sosiaalista luottoa varten, sekä eettisyys, joka on erityisen tärkeää. Sosionomi on sisäistänyt ammattieettiset periaatteet ja sitoutuu toimimaan niiden puitteissa. Sosionomi edistää tasa-arvoisuutta ja suvaitsevaisuutta, ja sosiaalisen luoton tarkoitus on edistää henkilön itsenäistä suoriutumista. Heikkoudet sosiaalialan työssä ovat työhyvinvoinnin puute, koska työ voi olla kuormittavaa, ja taantumien aikana työtä on erityisen paljon, jolloin myös sosiaalisen luoton tarve kasvaa. Ulkoisiin mahdollisuuksiin kuuluu kollegiaalinen tuki, jota kannattaa hyödyntää, sekä jatkuva kouluttautumismahdollisuus. Uhkana voidaan pitää resurssien puutetta kunnissa (Mäkinen, ym. 2009.)

3 SOSIAALINEN LUOTOTUS SOSIAALITYÖN MENETELMÄNÄ

Arjen tukeminen on sosiaalityön tärkein peruspilari, ja asiakastyössä voidaan hyödyntää monenlaisia työmenetelmiä joista sosiaalinen luototus on yksi. (Mäkinen ym. 2009).

Asiakaslähtöinen työote on keino, jolla pyritään saavuttamaan tavoitteet. Asiakaslähtöiseen työotteeseen sisältyvät asiakkaan omat käsitykset sekä se, että hänen toimintaansa kunnioitetaan, asiakas voi vaikuttaa missä järjestyksessä ja aikataulussa hänen asiassaan edetään.

Asiakaslähtöisen toimintatavan edellytyksenä on, että asiakkaan tarpeet ja odotukset tiedetään ja niihin voidaan reagoida tarkoituksenmukaisesti.

Sosiaalinen luototus on yksi osa kunnan tarjoamaa sosiaalihuollon muodosta joka perustuu asiakaslähtöisyyteen ja vastaamaan asiakkaan tarpeita. (Saari 2005.) Verkostoituneen työotteen merkitys on lisääntynyt. Tämä on tarkoittanut moniammatillista yhteistyötä asiakkaan talouteen ja siihen kytkeytyvien ongelmien ratkaisemiseksi. Verkostoituminen on tarkoittanut myös yhteistyötahojen informointia sosiaalisesta luototuksesta ja sen mahdollisuuksista. (Iivari, J, 2004.) Voimavarakeskeinen työote sosiaalisen luototuksen prosessissa on myös oleellinen, koska tavoitteena on löytää asiakkaasta voimavaroja luototuksen prosessiin ja luoton takaisin maksuun. Lähtökohtaisesti tavoite on löytää yhtenäinen toimintalinja sosiaalisen luototuksen prosessissa. (Rostila, I 2001.)

3.1 Sosiaalisen luototuksen tarve Imatralla

Imatran talous- ja velkaneuvojan Pirkko Pielismaan mukaan tarvetta olisi sosiaaliselle luototukselle. Hänen mukaansa esimerkiksi kunnissa voitaisiin ottaa käyttöön ns. kolmen vuoden kokeilu, jossa sosiaalisen luototuksen todellinen tarve ilmenisi. Vaikka kunnilla on rajalliset resurssit, ei talous- ja velkaneuvoja koe sen olevan esteenä sosiaalisen luototuksen käynnistämiseksi. Hänen mukaansa sosiaalinen luototus ei lisäisi työtaakkaa eikä sitä varten henkilöstön rekrytointi olisi välttämätöntä.

Talous- ja velkaneuvoja korostaa, että mikäli sosiaalinen luototus on kunnalla käytettävissä, on yhteistyö sosiaalitoimen ja velkaneuvojan kanssa erityisen tärkeää asiakkaan kokonaistilanteen vuoksi. (Pirkko Pielismaa, 24.3.2009)

Talous- ja velkaneuvojan kokemuksen mukaan lähes kaikki velkaneuvonnan asiakkaat ovat maksuhaluisia, joten hän uskoo sosiaalisen luototuksen onnistuvan kunnassa hyvin. Kuitenkin hän tarkentaa, että luototuksen edellytysten olisi oltava tarkkaan harkitut, ja toteakin, että vapaaehtoisen maksuhäiriömerkinnän toimittaminen (velkakierteen katkeamisen vuoksi) olisi tärkeää. Talous- ja velkaneuvoja uskoo sosiaalisen luototuksen parantavan asiakkaan kokonaistilannetta. Hän tarkentaa vielä, että sosiaalisen luoton kautta asiakas voi säästyä raskailta ja kalliilta oikeudenkäynti- käsittelyiltä. (Imatran kaupungin talous- ja velkaneuvoja Pirkko Pielismaa 24.3.2008) Mikäli sosiaalinen luototus on kunnassa käytettävissä silloin kun asiakassuhde on luotu, on hyvät mahdollisuudet antaa asiakkaalle neuvontaa ja ohjausta talouden ja elämänhallinnan suhteen. (Saari 2005).

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen selvitys, sosiaalisen luototuksen tarpeesta sekä kuntien kokemuksia siitä. Tärkeimmät kysymykseni ovat sosionomin rooli sosiaalisen luototuksen prosessissa, sosiaalinen luototus sosiaalityön menetelmänä.

4.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja selvitystehtävät

Tavoitteena opinnäytetyössä oli tuottaa tietoa aiheesta ja päivittää erikokoisissa kunnissa sosiaalisen luototuksen kokemukset ja kriteerit sekä tuoda esiin sosionomin roolia sosiaalisessa luototuksessa ja sitä kuinka sosionomin osaaminen voisi tukea sosiaalisen luototuksen prosessia.

4.2 Opinnäytetyön kohde ja aineiston keruu

Selvitystä tein eri kunnista puhelin- tai sähköpostihaastatteluina. Kohderyhmäksi valitsemani kunnat ovat keskisuurista kaupungeista, jotka olivat olleet mukana kuntakokeilussa vuonna 1999. Sosiaalisen luototuksen toiminnasta tein selvityksen keväällä 2009 niistä kunnista, joiden väkiluku vaihteli 192522:n ja 28023:n välillä. Sillä hetkellä sosiaalinen luototus oli käytössä 24 kunnassa. Suurin osa kunnista, joista selvitystä tein, ovat väkiluvultaan suuria kaupunkeja, mutta löytyy myös muutamia kuntia, jotka väkiluvultaan ovat verrattavissa pienempiin kuntiin kuten Imatraan.

Keräsin opinnäytetyön teoria-aineistoa eri sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuista sekä muista julkaisuista ja haastattelin Imatran kaupungin talous- ja velkaneuvojaa. Yhteistyöverkostoa sain projektioipintojeni kautta Imatran sosiaali-toimesta. Tein selvityksen sosiaalisesta luototuksesta valtuustoaloitteeseen, jossa pohdittiin mahdollisuutta käynnistää sosiaalinen luototus Imatralla. Tiedon keruu toteutui puhelinhaastatteluina yhteensä kymmeneen kuntaan. Kymmeneistä kunnasta yhdeksän halusi osallistua haastatteluun. Haastattelun pohjalta tein tarkennuksia mm. sähköpostitse. Kokosin jokaisesta kuntakohtaisen kokonaisuuden ja vertailin yhtenäisyyksiä ja eroavaisuuksia. Samat tiedot käytin myös projektioipinnoissani tehtyyn selvitykseen Imatran kaupungille. Joka on myös osa opinnäytetyötäni.

4.3 Aineiston analyysi

Sosiaalisen luototuksen aloittamiseksi kunnissa käynnistettiin vuonna 1999 kuntakokeilu, johon osallistui yhteensä kahdeksan kuntaa. Oma mielenkiintoni kohdistuu osaksi sosionomin rooliin sosiaalisen luototuksen prosessissa sekä siihen kuinka sosiaalinen luototus toimii käytännössä sosiaalityön menetelmänä. Paikkakuntakohtaiset eroavuudet sosiaalisen luototuksen myöntämiselle ovat mielenkiintoinen näkökulma. Opinnäytetyöni painottuu tämänhetkisen tilanteen päivittämiseen, sillä aiheesta on tehty paljon selvityksiä ja tutkimuksia sosiaali- ja terveysministeriön toimesta. Haasteena opinnäytetyössäni voidaan pitää tietojen saatavuutta. Puhelinhaastatteluja tehdessäni riskinä oli, etten saa riittäviä

perusteluja sosiaalisen luototuksen kokemuksista. Lisäksi sähköpostitarkennusten riskinä olivat lähettämäni viestien unohtuminen sekä niihin vastaamattomuus. Aineiston keruu oli pitkä prosessi. Opinnäytetyöni selvitysmateriaali on kerätty kokemuspohjalta erikokoisista kunnista, joissa sosiaalinen luototus on ollut käytössä. Kunnat, joita haastattelin, olivat kiinnostuneita ja halukkaita jakamaan kokemuksiaan.

5 SELVITYKSEN TULOKSET

Stakes on tehnyt kuntiin vuonna 2007 tilastokyselyn, johon vastauksia saatiin 359, Näistä silloin sosiaalinen luototus oli käytössä 19 kunnassa, suunnitteilla 15 kunnassa, joista oman kyselyni tehtyä keskiuuriin kuntiin 4:llä keskiuurella kunnalla sosiaalinen luototus oli käynnistetty kevääseen 2009 mennessä. (www.stakes.fi/FI/tilastot/aiheittain/sosiaalipalvelut/sosiaalinenluototus.htm, luettu 10.2.2009.)

5.1 Tarkoitus, edellytykset ja hylkäämisperusteet

Taulukko 1. Sosiaalinen luototus kunnissa

Kunta	Tarkoitus	edellytykset	hylkäämisperusteet
Lappenranta	Asumisen tukeminen, Elämänhallinnan tukeminen, talouden hallinta ja velkojen maksu	Asiakkaalla on riittävä maksukyky, asiakas on varannut ajan talous- ja velkaneuvojalla.	Asiakkaalla ei ole riittävä maksukykyä tai asiakas ei ole noudattanut sovittuja tapaamisia talous- ja velkaneuvojan luona.
Hyvin-kää	Itsenäisen selviytymisen tukeminen, kodin hankinnat, pienet asunnon muutostyöt, erilais-	Riittävä maksukyky,	Asiakas ei pysty säästämään kohtuullisessa ajassa tarvitsemaansa summaa, asiakas on toimeentulotukiasiakas

	ten velkojen maksaminen ja työllistymisen edistäminen.		(poikkeuksia on)
Riihimäki	Itsenäisen selviytymisen tukeminen, kodin hankinnat, pienet asunnon muutostyöt, erilaisien velkojen ja luottojen takaisinmaksaminen, työllisyyden edistäminen.	Riittävä maksukyky, asiakkaan täytyy asettaa vapaaehtoinen maksuhäiriömerkintä sekä suoraveloitussopimus luoton takaisinmaksusta	Asiakkaalla ei ole riittävä maksukykyä, asiakas ei voi saada kohtuuehdoista luottoa muualta, on perusteltua olettaa ettei asiakas suorita takaisinmaksua, luotosta huolimatta asiakkaalle jää maksamattomia velkoja.
Kuopio	Talouden hallinnassaattaminen, erilaisien velkojen maksaminen, velkakierteen pysäyttäminen, kodin hankinnat, asumisen turvaaminen, talouden turvaaminen, kriisitilanteessa	Asiakas on työvoimapaalvelukeskuksen asiakas, Riittävä maksukyky.	Asiakkaalla ei ole riittävä maksukykyä, asiakas voi hankkia kohtuuehdoista luottoa muualta, jos asiakkaalla on enemmän velkoja mitä sosiaalinen luototus kattaa. Tai jos asiakas on mukana velkajärjestelyssä.
Lahti	Kodin hankinnat,	Maksukyky, luotto	Asiakkaalla ei ole riittä-

	terveydenhuolto menot, työllistymisen tukeminen, asumisen turvaaminen, velkakierteen katkaiseminen sekä muu itsenäisen selviytymisen meno	kattaa kaikki asiakkaan velat. Luotonuksen myöntäminen edellyttää käyntiä sosiaaliohjaajan vastaanotolla.	vää maksukykyä.
Jyväskylä	Talouden hallinta, kodin hankinnat, kuntoutumisen ja työllistymisen tukeminen, asumisen turvaaminen sekä sosiaalisen kriisin ylittäminen.	Asiakkaalle jolla ei ole muuta mahdollisuutta saada kohtuuehtoista luottoa muualta. Asiakkaalla on maksukyky hoitaa luottoa. Vapaaehtoinen luottohäiriömerkintä	Asiakas on mukana velkajärjestelyssä. Asiakkaalla ei ole riittävä maksukykyä.
Pori	Talouden hallinnan tukeminen, velkakierteen katkaiseminen, kodin hankinnat, kuntoutumisen ja työllistymisen edistäminen, asumisen turvaaminen, sosiaalisen kriisin ylittäminen, muu itsenäisen selviytymisen meno.	Asiakkaalla oltava riittävä maksukyky, asiakkaalla ei ole luottohäiriömerkinnän vuoksi muuta mahdollisuutta saada kohtuuehtoista luottoa.	Asiakkaalla ei ole riittävä maksukykyä.

Vantaa	Talouden hallinta, velkakierteen katkaisu, kodin hankinnat, kuntoutumisen ja työllistymisen edistäminen, asumisen turvaaminen, vuokratakuut	Asiakkaalla oltava riittävä maksukyky, vapaaehtoisen luottohäiriömerkinnän asettaminen, asiakkaalla ei ole luottohäiriömerkinnän vuoksi muuta mahdollisuutta saada kohtuuehtoista luottoa.	Asiakkaalla ei ole riittävä maksukykyä, asiakas ei ole kuntalainen tai on pois muuttava, asiakas ei pysty säästämään kohtuullisessa ajassa tarvitsemaansa summaa, asiakkaalla on realisoitava omaisuutta, luoton määrä ei kata kaikkia asiakkaan velkoja.
Hämeen linna	Kodin hankinnat, työllistymistä edistävien hankintoihin, asumisen turvaamiseksi, velkojen järjestelyyn ja muihin perusteltuihin itsenäisen selviytymisen menoihin.	Asiakkaalla oltava riittävä maksukyky Asiakkaalla ei ole luottohäiriömerkinnän vuoksi muuta mahdollisuutta saada kohtuuehtoista luottoa.	Asiakkaalla ei ole riittävä maksukykyä.

Sosiaalisen luototuksen tarkoitus on kaikilla kunnilla samankaltainen, edellytykset sosiaaliselle luototukselle eroavat jokseenkin toisistaan. Kuopio myöntää sosiaalista luototusta vain työvoimapalvelukeskuksen asiakkaille, muilla kunnilla ei selvityksen mukaan ole rajattu asiakaskuntaa. Muutamat kunnat, kuten Riihimäki, Vantaa ja Jyväskylä myöntävät sosiaalista luottoa, mutta edellytyksenä on, että asiakas toimittaa vapaaehtoisen maksuhäiriömerkinnän.

Hylkäämisperusteet sosiaaliselle luototukselle ovat kaikissa kunnissa samankaltaiset. Mikäli asiakkaalla ei ole riittävä maksukykyä, tai asiakas saa muilla keino kohtuuehtoista luottoa muualta, ei sosiaalista luottoa silloin myönnetä.

5.2 Määrä, takaisinmaksu ja perintä

Kunta	määrä	takaisinmaksu	Perintä, seuranta ja luottotappiot
Lappeenranta	200–5000€/ asiakasta kohden Kunta on varannut luototusta varten 20 000€ vuodessa (ei joka vuosi)	Pienin lyhennyserä on 20€/kk. Asiakkaalta peritään 12kk euribor- viitekorko. Maksu aika on enintään 5 vuotta.	Perinnän ja seurannan hoitaa Lappeenrannan kaupungin taloussihtööri. Luottotappiot vuosilta 1999- 2008: 4603,68€ irtisanottuja luottoja 11kpl jotka ulosottoteitse 5 kpl.
Hyvinkää	5000€/asiakas Kunta on varannut 70000€	pienin lyhennys 20€/kk peritään 12kk euribor- viitekorko Maksuaika on 5vuotta	Sosiaalitoimessa sosiaaliohjaaja, joka hoitaa kokonaisuudessaan sosiaalisen luototuksen prosessin. Luottotappioita ei ole kertynyt yhtään.
Riihimäki	3000€/ asiakas. Kunta on varannut luottoa varten 30000€	Pienin lyhennyserä on 20€/kk , asiakkaalta peritään 12 kk euribor-viitekorko Maksu aika on 5-vuotta	Perintä ja seuranta toteutetaan kaupungin talousohjeiden mukaisesti.

Kuopio	150-5000€/asiakas	Pienin lyhennyserä 20€/kk. asiakkaalta peritään 12 kk euribor-viitekorko maksu aika on enintään 5 vuotta.	Perinnän ja seurannan hoitaa Kuopion kaupungin taloussihteeri.
Lahti	Luoton enimmäismäärä on 5000€/asiakas,	pienin lyhennyserä 20€/kk. luotosta peritään 12kk euribor- viitekorko maksuaika enintään 5 vuotta	Perinnän ja seurannan hoitaa Lahden kaupungin taloussihteeri.
Jyväskylä	Luoton enimmäismäärä on 10 000€/asiakas	pienin lyhennys 20e/kk peritään 12kk euribor – viitekorko laina -aika enintään 5 vuotta.	Perinnän ja seurannan hoitaa Jyväskylän kaupungin taloussihteeri.
Pori	Luoton määrä 300–	maksuaika enintään 5 vuotta,	Perinnän ja seurannan hoitaa Porin

	50000€/asiakas,	pienin lyhennys on 20e/kk	kaupungin taloussihteeri.
Vantaa	Luoton määrä on enintään 10000€/asiakas,	pienin lyhennys 20e/kk peritään 12kk euribor – viitekoroko laina aika enintään 5 vuotta	Vantaan taloussihteeri hoitaa perinnän ja seurannan. Luottotappiot 2008: alle 6 % (11kpl, 17 328€)
Hämeenlinna	Luoton määrä on 250–5045,64€/asiakas Kunta on varannut luottoa varten 20000–30000€	Pienin lyhennys on 20€/kk Luotosta peritään 12kk-euribor viitekorko. maksuaika 5-vuotta	Perinnän ja seurannan hoitaa Hämeenlinnan taloussihteeri.

Luoton määrä, jonka kunta on varannut vuosittaiseksi, vaihtelee hyvinkin paljon, mikä osaltaan johtuu myös siitä kuinka kauan luototus on ollut yksi osa kunnan sosiaalihuoltoa, onko kunta saanut korko tuloillaan kasvatettua pääomaa. Kunta saa itse päättää missä laajuudessa luototusta myöntää.

Jokaisella kunnalla takaisinmaksun vähimmäismäärä on 20€. Joka kunta perii luotosta 12kk euribor- viitekoron ja joka kunnalla luototuksen maksuaika on enintään 5 vuotta. Perinnän ja seurannan kunnat hoitavat pääpiirteittäin taloussihteerin kautta. Luottotappiot, joita kunnille on kertynyt, ovat vähäiset.

5.3 Asiakasmäärät ja työntekijä

Kunnat	Asiakasmäärät	Sosiaalisesta luotuksesta vastaava henkilö
Lappeenranta	Asiakkaita 1999-2008: 75 kpl	Talous- ja velkaneuvoja tekee alkukartoituksen päätöksen sosiaalisesta luotuksesta tekevät sosiaalityöntekijä.
Hyvinkää	vuonna 2008: hakemuksia 17 kpl, joista 9 kielteisiä.	Sosiaalityöntekijä hoitaa kokonaisuudessaan sosiaalisen luototuksen prosessia
Riihimäki	Hakemuksia 37 kpl joista 11 kpl kielteisiä	sosiaaliohjaaja tekee valmistelut jonka jälkeen johtava sosiaalityöntekijä tekee päätöksen luototuksen myöntämisestä.
Kuopio	n. 4000 henkilöä joista alle 10%:lle voidaan myöntää luototus.	Sosiaalityöntekijä hoitaa alkukartoituksen sekä hakemuksen, sosiaalipäällikkö tekee sosiaalisesta luototuksesta päätöksen.
Lahti	n.200 henkilöä	Sosiaaliohjaaja tekee alkukartoituksen ja vastaava sosiaalityöntekijä tekee päätöksen.

Jyväskylä	myönnettyjä luottoja 12 kpl vuonna 2008.	Taloussihteeri tekee valmistelut ja johtava sosiaalityöntekijä tekee päätöksen.
Pori	Ei tiedossa	Sosiaaliohjaaja tekee valmistelut ja toimistopäällikkö tekee päätöksen luoton myöntämisestä
Vantaa	150 hakemusta ,joista 80 hylkäävää päätöstä eli 70 asiakasta.	Velkaneuvoja valmistelee sosiaalisen luototuksen hakemuksen, jonka jälkeen sosiaalisesta luototuksesta vastaava tiimi tekee päätöksen.
Hämeenlinna	Ei tiedossa	Velkaneuvoja tekee valmistelut ja vastaava sosiaalityöntekijä tekee päätöksen luoton myöntämisestä.

Asiakasmäärät kulkevat hyvin paljon suhteessa kunnan väkilukuun. Sosiaalisesta luototuksesta vastaava henkilö on pääasiassa sosiaalitoimen työntekijä lukuun ottamatta muutamaa poikkeusta joissa velkaneuvoja tai toimistotyöntekijä hoitaa sosiaalisen luototuksen myöntämisen.

5.4 Opiskelijoiden sosiaalinen luotto

Kunnat	Opiskelijoiden sosiaalinen luotto
Lappeenranta	Ei poikkeavuutta
Hyvinkää	Ei myönnetä päätoimiselle opiskelijalle
Riihimäki	Ei poikkeavuutta
Kuopio	Ei myönnetä opintolainan vaihtoehtona, ainoastaan maksuhäiriömerkinnän poistamiseksi voidaan myöntää
Lahti	Mikäli ei oikeutta opintolainaan maksuhäiriön vuoksi lyhennykset alkavat opintojen päätyttyä
Jyväskylä	Ei myönnetä päätoimiselle opiskelijalle
Pori	Mikäli ei oikeutta opintolainaan maksuhäiriön vuoksi. Luoton määrä on 200–300€ /kk 6kk ajan
Vantaa	Luottoa ei myönnetä opiskelijalle opintolainan vaihtoehtona paitsi saneerauslainan luottohäiriömerkinnän poistamiseksi
Hämeenlinna	Ei erityistä mainintaa

Sosiaalista luottoa pääsääntöisesti ei myönnetä opiskelijoille, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta.

6. KUNTIEN KOKEMUKSET

Kuntien kokemukset sosiaalisesta luototuksesta ovat seuraavat: Kuopio myöntää sosiaalista luottoa Kuopion seudun työvoiman palvelukeskuksen kuopiolaisille asiakkaille. Kokemukset Kuopiossa ovat olleet kaiken kaikkiaan positiiviset. Sosiaalityön työvälineenä on ollut toimiva, mutta kuitenkin sosiaalityöntekijän työaikaa vie paljon.

Lahdessa sosiaalinen luototus on alkanut vuonna 2008 kokonaan uutena yksikönä, johon on sijoitettu kaksi uutta virkaa (sosiaaliohjaaja ja kanslisti). Sosiaalista luottoa ei myönnetä päätoimisille opiskelijoille eikä yritystoimintaan. Kokemukset ovat olleet positiivisia, sillä sosiaalinen luototus on osoittautunut tarpeelliseksi, sosiaalityön menetelmänä hyvä keino. Asiakkaat ovat olleet erityisen tyytyväisiä velkakierteen katkeamisen vuoksi. (Lahden kaupunki/ Saija Reimaluoto)

Jyväskylässä sosiaalinen luototus on alkanut vuonna 2008, ei myönnetä opiskelijoille, yritystoimintaan tai asiakkaille, jotka ovat mukana velkajärjestelyssä maksuohjelmassa. Jyväskylässä sosiaalisen luototuksen tarve on suuri, mutta usein asiakkailta on velkoja sen verran enemmän, ettei luototuksen enimmäismäärä riitä kattamaan kokonaisuudessaan velkoja, jolloin näiden asiakkaiden kokonaistilannetta ei pystytä sosiaalisella luototuksella parantamaan. Asiakkaat ovat olleet tyytyväisiä velkakierteen katkeamiseen, sosiaalityön menetelmänä on ollut toimiva ennaltaehkäisevän työotteen näkökulmasta. Asiakasryhmä koostuu suurimmalta osaltaan eläkeläisistä. (Jyväskylän Kuntouttava sosiaalityö ja perusturvayksikkö)

Porissa sosiaalinen luototus on ollut käytössä vuodesta 2004, ja sitä varten on rekrytoitu yksi henkilö. Kokemukset ovat olleet sosiaalityön näkökulmasta positiivisia, sillä asiakkaat ovat olleet erityisen tyytyväisiä kohtuuehtoiseen lainaan, jolla velkakierre on saatu katkaistua. Porilla on kokemusta kertynyt jo useamman vuoden takaa. (Porin perusturvapalvelut/ Leena Kotiranta)

Vantaalla sosiaalinen luototus on ollut käytössä vuodesta 2004. Luototusta varten siellä on yksi henkilö, joka on siirtynyt kaupungin sisäisesti mutta toimii silti

sosiaalitoimen alaisuudessa. Palaute, jonka asiakkaat ovat antaneet Vantaalle, on ollut pelkästään positiivista, yli- ja lisävelkaantumisen kierteestä pois pääsy on ollut suuri helpotus. Asiakkaat ovat olleet kaiken kaikkiaan maksuhaluisia, heille ei ole kertynyt luottotappioita ollenkaan. Luotosen kokemuksen mukaan sosiaalinen luototus on ollut ennaltaehkäisevä sosiaalityön menetelmä, joka kuuluisi olla joka kunnassa. Taantuman vaikutus näkyy ihmisten taloudellisissa tarpeissa minkä vuoksi tämänkaltainen toiminta on tarpeellista. (Vantaan kaupunki/ Pirkko- Liisa Luotonen)

Riihimäellä sosiaalinen luototus on ollut käytössä 1.9.08 alkaen. Sosiaalista luototusta varten on rekrytoitu yksi henkilö. Kokemukset ovat olleet positiiviset, varsinaisia tuloksia ei ole vielä näkyvissä, koska luototus on ollut vielä vähän aikaa käytössä (Riihimäen perusturvakeskus / Sointu Vähäkainu)

Hämeenlinnassa kokemukset ovat olleet positiiviset, Sosiaalinen luototus on ollut yksi sosiaalityön työväline, jolla on ennaltaehkäisevä vaikutus asiakkaiden itsenäisen selviytymisen, ja joka karsii tulevaisuudessa asiakkaita toimeentulotuen tarpeen asiakkuudesta. (Hämeenlinnan sosiaalipalvelut/ Arja Theis)

Hyvinkäällä sosiaalinen luototus on ollut käytössä vuodesta 2004. Sosiaalitoimessa on yksi henkilö joka hoitaa kokonaisuudessaan sosiaalisen luototuksen muun sosiaalityön ohessa. Kokemukset ovat olleet positiivisia mutta työaika sosiaalista luottoa varten on rajallista. (Hyvinkään sosiaalikeskus/ Helena Eskola)

Lappeenrannassa sosiaalinen luototus on ollut mahdollista lappeenrantalaisille kokeiluvuoden 1999 jälkeen, talous- ja velkaneuvonnan asiakkaille 2006 lähtien, Sosiaalinen luototus koetaan Lappeenrannassa tärkeäksi ja mielekkääksi työksi. Se on ollut ennaltaehkäisevä työmenetelmä, joka auttaa katkaisemaan velkakierteen. Luototus ei vie paljon työaika sosiaalityössä, mutta sosiaalinen luototus parantaa asiakkaiden kokonaistilannetta. Asiakkailta tullut palaute heille on ollut pelkästään positiivista. (Lappeenrannan kaupunki/ Heikki Hirvonen/ Jaana Turunen)

Selvityksestä ilmi tulleiden kokemusten perusteella voidaan todeta, että sosiaalinen luototus on ollut paljon käytetty työmenetelmä sosiaalityössä, mikäli myön-

tämisperusteena olevat kuntakohtaiset kriteerit täyttyvät, kokemusten pohjalta sosiaalinen luototus on katkaissut useat velkakierteet, mikä parantaa asiakkaiden kokonaistilannetta yhteiskunnassamme. Opinnäytetyöni on ajankohtainen taantuman vuoksi, koska se puolestaan on lisännyt sosiaalisen luototuksen tarvetta kunnissa.

6. YHTEENVETO

Keväällä 2009, sosiaalinen luototus oli käynnistetty 24 kunnassa. Sosionomin rooli sosiaalisessa luototuksessa näkyisi asiakastyössä, jossa sosionomilla olisi mahdollisuus toimia yhteistyössä talous- ja velkaneuvojan kanssa. Kokemusten mukaan sosiaalinen luototus oli joillakin kunnilla sosiaalityöntekijän työaikaa kuormittava, joten siitäkin syystä sosionomilla on riittävät valmiudet asiakastyöhön, asiakkaan kokonaistilanteen arviointiin ja sen selvittämiseen jolloin sosiaalityöntekijän työaikaa vapautuu muihin tehtäviin.

Sosionomin rooli olisi asiakkaan näkökulmasta tärkeä, koska asiakas tarvitsee opastusta, ohjausta ja neuvoja. Tässä työssä on tärkeää olla asiakkaan saattavilla, sosionomikoulutus antaa riittävät valmiudet palveluohjaukseen jota sosiaalisen luototuksen prosessissa on paljon. Sosionomin rooli sosiaalisen luototuksen prosessissa on melko keskeinen, sillä sosionomilla on vaadittavia taitoja asiakkaan ja yhteiskunnan yhdistäjänä. Sosionomilla on valmiudet toimia asiakkaan kokonaisvaltaisena tukijana luototuksen hakuprosessissa sekä sen täytäntöönpanossa sekä mahdollisesti myös asiakkuuden jatkuessa sosiaalisen luototuksen takaisinmaksun seuranta olisi mahdollista.

Sosiaalinen luototus sosiaalityön menetelmänä on mielenkiintoinen kuvio, sosiaalityö myöntää sosiaalista luottoa mutta ei korvaa toimeentulotukea. Luototus ei ole tarkoitettu ihmisen jokapäiväisen selviytymisen parantamiskeinoksi, vaan sen tarkoitus on auttaa katkaisemaan velkakierre, antamaan mahdollisuus pienituloisille ja vähävaraisille kuntalaisille kohtuuehtoisen luoton saamiseen kodinhankintoja varten tai kalliiden luottojen takaisinmaksua varten. Sosiaalisen luoton vähimmäismaksuerä kuukaudessa on 20€, mikä kertoo osakseen siitä että se on todella kaikille kohtuullinen.

Kokemusten mukaan sosiaalinen luotto on pitkän tähtäimen tulos. Asiakkaat ovat tyytyväisiä velkakierteen katkeamiseen, myös sosiaalitoimi kokee sosiaalisen luoton olevan erittäin hyvä työväline, jolla voidaan parantaa kuntalaisten kokonaistilannetta ja parantaa myös kuntalaisten hyvinvointia.

Kuntakohtaisia eroavuuksia näkyy, sillä edellytykset voivat olla samat, mutta asiakasryhmä, jolle luottoa tarjotaan, voi olla hyvinkin erilainen. Esimerkiksi asiakasryhmänä ovat vain työvoimapalvelukeskuksen asiakkaat, tai joissakin kunnissa opiskelijoille ei myönnetä sosiaalista luottoa lainkaan. Sen sijaan toisessa kunnassa luoton suuruus opiskelijoille vastaa opintolainan suuruutta, mutta edellytyksenä on, ettei opiskelijalla ole oikeutta saada valtion takaamaa opintolainaa.

Selvityksen pohjalta voidaan tehdä johtopäätös, ettei sosiaalinen luototus ole kunnalle taloudellinen rasite. Luottotappiot joita kunnille on kertynyt, ovat vähäiset, Kunta perii luototuksen saajilta 12kk:n euribor- viitekorkoa, joka kattaa mahdolliset luottotappiot sekä toimii korvauksena työstä, jota sosiaalinen luototus teettää. Sosiaalisen luototuksen laki määrittää puitteet, joiden mukaan kunta saa itse määrätä yksityiskohtaiset edellytykset. Tästä syystä kuntakohtaisia eroavaisuuksia esiintyy jonkin verran.

7. POHDINTA

Opinnäytetyöni pohjautuu projektiopinnoissani tekemääni selvitykseen Imatran kaupungille, Vihreiden valtuustoaloitteesta selvittää sosiaalisen luototuksen mahdollisuutta Imatralla, jossa lautakunta pohti mahdollisuutta käynnistää sosiaalista luototusta kaupungissa.

Sosiaalinen luototus on kuntakohtaista, kunta itse voi päättää tarjoaako kuntalaisilleen luottoa. Sosiaalisesta luototuksesta on vielä vähän tietoa, joten olen tehnyt opinnäytetyöni sosionomin näkökulmasta, kuinka sosiaalinen luototus käytännössä toimii ja kuinka sosionomin osaaminen voidaan siihen yhdistää.

Kokemusten perusteella voidaan sosiaalista luottoa käyttää yhtenä työvälineenä sosiaalityössä, jossa tulokset näkyvät velkakierteen katkeamisena, ja jopa syrjäytymisen ehkäisynä. Luototus on tarkoitettu nimenomaan pienituloisille ja vähävaraisille, joilla ei ole muuta mahdollisuutta saada kohtuuehtoista luottoa muualta.

Sosiaalisen luototuksen käynnistäminen vaatii alkupääomaa, joka täytyy huomioida vuosittaisessa kunnan budjetoinnissa. Koska tällä hetkellä elämme taantumaa, sosiaaliselle luotolle olisi varmasti kysyntää jokaisessa kunnassa. Voidaan siis päätellä, että sosiaalisen luototuksen käynnistämättä jättämisen syyt lienevät kuntien oma resurssipula sekä työmäärä, jota sosiaalinen luototus kuitenkin vaatii. Kokemukset puhuvat puolestaan, sillä kunnat, joissa sosiaalista luottoa myönnetään, ovat olleet tyytyväisiä kaiken kaikkiaan saatuihin tuloksiin.

Tavoitteenani oli saada erikokoisten kuntien kokemukset esiin sekä se kuinka sosiaalinen luototus käytännössä toimii kunnassa, kuinka sosionomin osaaminen voisi tulla esiin luototuksen järjestämisessä. Oman oppimiseni kannalta sosionomin ydinosaamisen yhteensovittaminen työtteen näkökulmasta oli antoisin. Sosiaalisesta luototuksesta saisi monta hyvää aihetta opinnäytetyöksi, esimerkiksi asiakkaan näkökulmasta, asiakkaiden haastattelulla sosiaalisen luoton myöntämisestä ja asiakkaiden kokemuksista.

Sosiaalinen luototus on mielenkiintoinen ja ajankohtainen aihe näinä aikoina. Kuntalaiset tarvitsevat entistä enemmän taloudellista tukea ja neuvoa mikä näkyy kuntien sosiaalitoimessa.(Hiilamo ym.2004.)

Usein joudutaan turvautumaan toimeentulotukeen, kun perheestä lomautetaan tai irtisanotaan työpaikasta jolloin talous horjuu, työttömyyskassat ovat ruuhkautuneet useiksi kuukausiksi ja lainat sekä muut kiinteät menot elämisen lisäksi täytyisivät silti sada hoidettua, toimeentulotukilaskelmien kuukausittaiset ylijäämät siirretään seuraaville kuukausille, joihin useinkaan asiakas itse ei pysty varautumaan. Joten toimeentulotuen myöntäminen siirtyy kunnes kuukausittaiset toimeentulotukilaskelmien ylijäämät ovat tasattu, viimeistään 3-kuukauden jälkeen.

Mikäli kunnalla on käytössä sosiaalinen luototus, voisi mahdollisesti pelastaa asiakkaan taloudellisesta kriisistä. Sosiaalitoimistossa tehtävän työn tavoite on ihmisten ja yhteisöjen osallisuuden lisäämistä, palvelujen tuottamista, ongelmien ennaltaehkäisemistä, ratkaisuvaihtoehtojen etsimistä, arviointia ja seuranta, päätöksentekoa ja heikommassa asemassa olevien asioiden ajamista. Sosiaalitoimistossa tehtävä työ on vaativaa ja vastuullista asiakas- ja asiantuntijatyötä, jota säätelevät monet lait ja asetukset sekä ohjeet ja suositukset. Laaja-alaista osaamista vaativan työn vaikutukset koskettavat syvästi yksittäisen ihmisen elämää ja elämisen ehtoja. Sosiaaliohjaajien työ painottuu asiakasprosessissa asiakkaan arjessa tehtävään lähityöhön ja sen suunnitteluun sekä arviointiin. Sosiaalinen luototus, on sosiaalityön työväline, josta on pitkälle tulevaisuuteen vaikuttavat seuraukset tämän päivän hyvinvointiyhteiskunnassamme. Yhteiskunnan rooli pitäisi tuoda näkyväksi myös silloin, kun ihminen apua eniten kaipaa. Sosiaalitoimistossa tehtävän työn tavoite on ihmisten ja yhteisöjen osallisuuden lisäämistä, palvelujen tuottamista, ongelmien ennaltaehkäisemistä, ratkaisuvaihtoehtojen etsimistä, arviointia ja seuranta, päätöksentekoa ja heikommassa asemassa olevien asioiden ajamista.

LÄHTEET

Hiilamo, H.Karjalainen, J. Kautto, M.Parpo, A.2004.Tavoitteena kannustavampi toimeentulotuki. Saarijärvi: Gummerus.

Hyvinkään sosiaalikeskus/ Helena Eskola

Hämeenlinnan sosiaalipalvelut/ Arja Theis

livari, J. 2004. Sosiaalisten luottojen vaikuttavuus- ja kokonaisarvioinnin seuranta tutkimus. Helsinki: sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2004:14

Sosiaalinen luototus- vaikuttavuus ja kokonaisarviointi, Helsinki: sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2002:1. livari, J. Piirainen, K. Siltaniemi, A. 2002.

Imatran kaupungin talous- ja velkaneuvoja Pirkko Pielismaa 24.3.2008

Jyväskylän Kuntouttava sosiaalityö ja perusturvayksikkö

korkolaki (633/1982)

Kuopion kaupunki/ työvoimanpalvelukeskus /Anneli Kauppinen

Lahden kaupunki/ Saija Reimaluoto

Laki sosiaalisesta luototuksesta 20.12.2002/1133

Lappeenrannan kaupunki/ Heikki Hirvonen/ Jaana Turunen

Mäkinen,P., Raatinen, E., Rahikka, A. Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOY.

Porin perusturvapalvelut/ Leena Kotiranta

Raunio, K. 2004. Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus.

Riihimäen perusturvakeskus / Sointu Vähäkainu

Rostila, I.2001. Tavoitelähtöinen sosiaalityö. Jyväskylä: Kopijyvä oy.

Saari, J.2005. Köyhyyspolitiikka. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. 2005.Arki, arvot, elämä, etiikka. Helsinki: Painotalo Auranen oy.

Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita. 2003: 6. Sosiaalinen luototus- opas luototuksen käynnistäjälle, Helsinki: Edita prima oy.

Sosiaalisen luototuksen tilastokysely kuntiin vuonna 2007/STAKES 2009

<http://www.stakes.fi/FI/tilastot/aiheittain/Sosiaalipalvelut/sosiaalinenluototus.htm>, luettu 10.2.2009.

http://www.talentia.fi/files/2313_sosiaalipedagogiikka.pdf, luettu 13.2.2010.

Tuomi, J. Sarajärvi, A. 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi.

Uusitalo, I. 2005. Työ tekijäänsä opettaa -sosionomi (AMK) asiantuntija valmiuksia oppimassa. Turku: Turun kaupungin painatuspalvelukeskus.

Valkoniemi, I. 2004. Seinätön vankila. Jyväskylä: Gummerus.

Vantaan kaupunki/ Pirkko- Liisa Luotonen

LIITTEET

Liite 1

Laki sosiaalisesta luototuksesta 20.12.2002/1133

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Sosiaalisen luototuksen tarkoitus

Sosiaalinen luototus on sosiaalihuoltoon kuuluvaa luotonantoa, jonka tarkoituksena on ehkäistä taloudellista syrjäytymistä ja ylivelkaantumista sekä edistää henkilön ja perheen itsenäistä suoriutumista.

2 §

Sosiaalisen luototuksen järjestäminen ja toimeenpano

Kunta voi järjestää sosiaalista luototusta päättämässään laajuudessa. Jos kunta päättää järjestää sosiaalista luototusta, kunnan tulee määritellä sosiaalisen luoton myöntämisen perusteet ottaen huomioon, mitä tässä laissa säädetään.

Tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaa kunnassa sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu kunnan määräämä monijäseninen toimielin (*toimielin*).

3 §

Valtionosuus

Kunnalle sosiaalisen luototuksen järjestämisestä aiheutuviin toimintamenoihin sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia (733/1992), jollei lailla toisin säädetä.

Toimintamenoina ei pidetä sosiaalisen luototuksen luottopääomasta tai luottotappioista aiheutuvia menoja.

4 §

Sosiaalisen luoton myöntäminen

Sosiaalinen luotto voidaan myöntää perustellusta syystä henkilölle, jolla ei ole pienituloisuutensa ja vähävaraisuutensa vuoksi muulla tavoin mahdollisuutta saada kohtuuehdoista luottoa ja jolla on kyky suoriutua luoton takaisinmaksusta.

Sosiaalisen luoton myöntämisestä päättää hakemuksesta sen kunnan toimielin, jossa henkilöllä on kotikuntalaisissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta.

Ennen sosiaalisen luoton myöntämistä on luotonsaajalle annettava tiedot kunnan määrittelemistä sosiaalisen luoton myöntämisen perusteista kirjallisena.

5 §

Hakijan takaisinmaksukyvyyn arviointi

Sosiaalisen luoton hakijan takaisinmaksukykyä arvioitaessa otetaan huomioon:

- 1) hakijan käytettävissä olevat tulot ja varat sekä hänen ansaintamahdollisuutensa ottaen huomioon hänen ikänsä, työkykynsä ja muut olosuhteet;
- 2) hakijan tosiasialliset menot;
- 3) hakijan velat; sekä
- 4) muut hakijan taloudelliseen asemaan vaikuttavat tekijät.

6 §

Sosiaalista luottoa koskeva sopimus

Sosiaalisesta luotosta on tehtävä kirjallinen sopimus, josta luotonsaajalle on annettava kappale.

Sosiaalista luottoa koskevassa sopimuksessa on määriteltävä:

- 1) luoton käyttötarkoitus;
- 2) luoton määrä;
- 3) luoton korko; sekä
- 4) luoton takaisinmaksuerien suuruus ja eräpäivät sekä muut takaisinmaksuehdot.

Sosiaalisesta luotosta voidaan velalliselta periä luotosta kohtuullinen vuotuinen korko, joka kuitenkin voi olla enintään korkolain (633/1982) 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko. Sopimuksen ehtoissa voidaan määrätä, että luotosta maksettava korko muuttuu korkolain 12 §:ssä tarkoitettun viitekoron muutoksia vastaavasti.

Sosiaalisesta luotosta ei voida periä muita luottokustannuksia.

7 §

Velallisen oikeus ennenaikaiseen suoritukseen

Velallisella on oikeus maksaa luotto takaisin ennen sen erääntymistä ilman lisäkustannuksia.

8 §

Sosiaalisen luoton eräännyttäminen

Jos kunnalla on sopimuksen mukaan oikeus luotonsaajan maksuviivästyksen tai muun sopimusrikkomuksen johdosta vaatia maksuerää, joka muuten ei ole erääntynyt, saa kunta vedota sanottuun oikeuteen, jos:

1) maksu on viivästynyt vähintään kuukauden ja on edelleen suorittamatta ja viivästynyt määrä on vähintään kymmenen prosenttia luotosta tai, jos siihen sisältyy useampi kuin yksi maksuerä, vähintään viisi prosenttia luoton alkuperäisestä määrästä taikka käsittää luotonantajan koko jäännössaatavan; tai

2) luotonsaajan muu sopimusrikkomus on olennainen.

Kunnalla ei ole kuitenkaan oikeutta saattaa voimaan 1 momentissa tarkoitettua seuraamusta, jos kysymys on maksun viivästymisestä ja viivästyminen johtuu luotonsaajan sairaudesta, työttömyydestä tai muusta siihen verrattavasta hänestä riippumattomasta seikasta, paitsi milloin tämä viivästyksen kesto ja muut olosuhteet huomioon ottaen olisi kunnalle luotonantajana ilmeisen kohtuutonta.

Erääntyminen saa tulla voimaan aikaisintaan neljän viikon tai, jos luotonsaajalle on aiemmin huomautettu viivästyksestä tai muusta sopimusrikkomuksesta, aikaisintaan kahden viikon kuluttua siitä, kun erääntymistä koskeva ilmoitus on jätetty tai lähetetty luotonsaajalle. Jos luotonsaaja tämän ajan kuluessa maksaa viivästyneen määrän tai oikaisee muun sopimusrikkomuksen, erääntyminen raukeaa.

9 §

Taloudellinen neuvonta ja ohjaus

Luotonhakijalle ja luotonsaajalle tulee tarvittaessa järjestää taloudellista neuvontaa ja ohjausta sosiaalisen luoton myöntämisen yhteydessä ja takaisinmaksuajan kuluessa.

10 §

Sosiaalisen luoton suhde toimeentulotukeen

Ennen sosiaalisen luoton myöntämistä tulee selvittää hakijan oikeus saada toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaista toimeentulotukea. Henkilön oikeutta saada toimeentulotukea ei voi rajata tai tuen määrää alentaa sen vuoksi, että hänellä olisi mahdollisuus saada sosiaalinen luotto.

11 §

Muutoksenhaku

Kunnan tämän lain mukaiseen sosiaalista luottoa koskevaan päätökseen haetaan muutosta hallinto-oikeudelta ja sosiaalista luottoa koskevasta sopimuksesta johtuvat riidat käsitellään hallinto-oikeudessa sen mukaan kuin sosiaalihuoltolain 7 luvussa säädetään.

12 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

HE 142/2002, StVM 36/2002, EV 176/2002

Liite 2

Sosiaali- ja terveyslautakunta § 39 21.04.2009

Kaupunginhallitus § 187 15.06.2009

Kaupunginvaltuusto § 67 31.08.2009

Vastaus vihreiden valtuustoryhmän aloitteeseen sosiaalisesta luotosta

464/05/03/02/2009

SOTEL § 39

Kaupunginvaltuusto 10.11.2008 § 79:

"Valtuutettu Ritva Kärmeniemi luki seuraavan valtuustolle esitetyn valtuustoaloitteen:

"Esitämme, että sosiaali- ja terveystoimessa tutkitaan mahdollisuutta sosiaalisen luoton ottamiseen mukaan palveluvalikoimaan.

Sosiaalisesta luotosta on ollut hyviä kokemuksia jo monella kunnalla esimerkiksi Espoolla.

Luotto on yleensä korkeintaan 10.000 euron suuruinen ja sen voi saada tilapäisesti rahavaikeuksissa oleva, sairauden, työttömyyden ym. seikkojen vuoksi taloudellisiin ongelmiin ajautunut kuntalainen, joka ei pankin edellyttämin ehdoin voi saada lainaa pankista.

Sosiaalisen luoton takaisinmaksu on onnistunut hyvin, paremmin kuin keskimäärin pankkilainojen maksu.

RITVA KÄRMENIEMI

Ritva Kärmeniemi

Vihreä valtuustoryhmä"

Päätös: Kaupunginvaltuusto päätti jättää aloitteen kaupunginhallituksen valmisteltavaksi."

Valmistelijat: Sosiaalipalvelujohtaja Tiina Kirmanen ja sosiaalityönjohtaja

Sirpa Koistinen

Hallintojohtaja on jättänyt aloitteen sosiaali- ja terveyslautakunnan valmisteltavaksi.

Sosiaalipalveluiden selvitys:

Selvitys pohjautuu Saimaan ammattikorkeakoulun sosionomi (amk)-opiskelijan Riinamari Savolaisen Imatran aikuissosiaalityön yksikössä tekemään projektityöhön.

Sosiaalinen luototus

Sosiaalinen luototus on sosiaalihuoltoon kuuluvaa luotonantoa, jonka tarkoituksena on ehkäistä taloudellista syrjäytymistä ja ylivelkaantumista sekä edistää henkilön ja perheen itsenäistä suoriutumista (laki sosiaalisesta luototuksesta 1 §).

Sosiaalihuoltolain mukaan sosiaalihuollon tarkoituksena on edistää ja ylläpitää yksityisen henkilön, perheen ja yhteisön sosiaalista turvallisuutta ja toimintakykyä. Kunnan tulee toimia alueellaan sosiaalisten olojen kehittämiseksi ja sosiaalisten epäkohtien poistamiseksi. Sosiaalinen luototus tarjoaa kunnalle keinon edistää pienituloisten ja vähävaraisten kuntalaisten taloudellista selviytymistä ja itsenäistä suoriutumista.

Sosiaalisen luototuksen kohtuehtoisuus antaa yksilölle ja perheelle mahdollisuuden tasapainottaa ja korjata talouttaan. Luototuksen avulla voidaan ehkäistä ja korjata ensisijaisesti taloudellista syrjäytymistä ja taloudellisiin ongelmiin liittyviä sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia.

Sosiaalinen luototus ei lähtökohtaisesti korvaa toimeentulotukea.

Ennen sosiaalisen luoton myöntämistä tulee selvittää hakijan mahdollisuus saada toimeentulotukea. Henkilön oikeutta saada toimeentulotukea ei voi rajata sen vuoksi, että hänellä olisi

mahdollisuus saada sosiaalista luottoa. (Laki sosiaalisesta luototuksesta 10 §).

Sosiaalisen luototuksen järjestäminen ja toimeenpano

Kunta voi järjestää sosiaalista luototusta päättämässään laajuudessa. Jos kunta päättää järjestää sosiaalista luototusta, kunnan tulee määritellä sosiaalisen luoton myöntämisen perusteet ottaen huomioon, mitä tässä laissa säädetään. (Laki sosiaalisesta luototuksesta 2 §).

Sosiaalisen luototuksen järjestäminen on kunnalle lakiin perustuva vapaaehtoinen tehtävä, jonka käyttöön otosta kunta päättää itse.

Kuntalaisella ei ole subjektiivista oikeutta sosiaaliseen luottoon.

Kunta vastaa sosiaalisen luototuksen tarvittavasta luottopääomasta ja luototappiosta. Kunta saa lähtökohtaisesti sosiaalisina luottoina myönnetyn pääoman takaisin luototettavien suoritusten kautta eikä kyse siis ole tältä osin kuntien lopullisista kustannuksista.

Luottotappioiden minimoimiseksi kunnan on tarpeellista huolehtia luottojen takaisinmaksun ajantasaisesta seurannasta ja puuttua luototettavien maksuhäiriöihin heti niiden ilmaannuttua sekä tarvittaessa antaa taloudellista ohjausta luoton saaneille.

Sosiaalisen luototuksen myöntämisen perusteet kunnassa

Sosiaalinen luotto voidaan myöntää perustellusta syystä henkilölle, jolla ei ole pienituloisuutensa ja vähävaraisuutensa vuoksi muulla tavoin mahdollisuutta saada kohtuuehtoista luottoa ja joilla on kyky suoriutua luoton takaisinmaksusta (laki sosiaalisesta luototuksesta 4 §). Sosiaalisen luototuksen myöntäminen edellyttää lisäksi aina hakijalta maksuvaraa maksaa luotto takaisin lähinnä pysyväisluonteisen tulolähteen, esimerkiksi työtulon tai eläkkeen

perusteella.

Mikäli kunta päättää järjestää sosiaalista luottoa, niin kunnan velvollisuutena on määritellä sosiaalisen luoton myöntämisen kuntakohtaiset perusteet. Sosiaalisen luoton myöntämisen perusteita määriteltäessä tulisi asettaa tavoitteeksi, että luotto olisi asiakasta kannustava ja toimeentulotukea sekä muuta sosiaaliturvaa täydentävä tuen muoto. Sosiaalisella luotolla on voitu puuttua pitkäaikaisiin ja vaikeisiin ongelmiin esimerkiksi katkaisemalla velkakierteitä ja ehkäisemällä ylivelkaantumista. Sosiaalisesta luotosta perittävä korko voi olla lain 6 §:n 2 momentin mukaan enintään korkolain (633/1982) 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko. Kunta voi sitoa luoton koron vaihtuvaan viitekorkoon tai määritellä kunnassa perittävän kiinteän koron sosiaalisille luotoille kuitenkin niin, että korko ei ylitä voimassa olevaa viitekorkoa.

Sosiaalista luottoa myönnetään erilaisiin tarkoituksiin, jotka ehkäisevät taloudellista syrjäytymistä ja ylivelkaantumista sekä edistävät henkilön tai perheen itsenäistä suoriutumista. Perusteltuja syitä voivat olla talouden hallinnan saattaminen, velkakierteen katkaiseminen, kodin hankinnat, kuntoutuminen tai työllistymisen edistäminen, asumisen turvaaminen, sosiaalisen kriisin ylittäminen tai muu hakijan itsenäisen selviytymiseen vaikuttava asia kuten vakuuksien puuttuminen tai maksuhäiriömerkintä.

Sosiaalinen luotto kunnissa

Tällä hetkellä sosiaalinen luotto on käytössä 24 kunnassa. Suurin osa kunnista, jotka sosiaalista luottoa myöntävät, ovat väkiluvultaan suuria kaupunkeja (esim. Kuopio, Vantaa, Lahti, Jyväskylä ja Pori).

Järjestelmä on kuitenkin käytössä myös esimerkiksi Riihimäellä, joka on väkiluvultaan verrattavissa Imatraan.

Niillä kunnilla, joilla sosiaalinen luototus on käytössä, on positiivisia kokemuksia järjestelmästä. Asiakkaat, joille sosiaalista luottoa on myönnetty, ovat useimmiten maksaneet luoton takaisin, tosin luottotappioitakin on syntynyt. Vaikutukset asiakkaan tai perheen kokonaistilanteeseen ovat olleet myönteisiä ja itsenäistä suoriutumista tukevia. Luoton myöntämisen perusteena ovat esim. velkakierteen pysäyttäminen, kodin hankinnat tai asumisen turvaaminen. Pääomaa on varattu toimintaan vaihtelevasti, noin 20.000 - 300.000 euroa. Myönnettyjen luottojen asiakaskohtaiset määrät vaihtelevat muutamasta sadasta eurosta noin 10.000 euroon. Palvelu on kunnissa organisoitu vaihtelevasti: sosiaalitoimistoon, talous- ja velkaneuvontaan tai omaan yksikköön. Silloin kun palvelu on osa sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden työtä, he kokevat palvelun usein paljon työaikaa vievänä.

Sosiaalinen luototus käyttöön Imatran kaupungissa?

Imatran talous- ja velkaneuvojan mukaan Imatralla olisi tarvetta sosiaaliselle luototukselle. Talous- ja velkaneuvoja uskoo sosiaalisen luototuksen parantavan asiakkaiden kokonaistilanteita, jolloin esimerkiksi voidaan säästyä raskailta oikeudenkäyntikäsitelyiltä. Vaikka sosiaalinen luototus organisoitaisiin osaksi kaupungin velkaneuvontaa, se edellyttäisi sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiltä ja sosiaaliohjaajilta merkittävää työpanosta hakijoiden taloudellisen ja sosiaalisen kokonaistilanteen selvittämiseksi. Hakijat olisivat oletettavasti

pääasiassa muita kuin sosiaalitoimiston toimeentulotukiasiakkaita. Sosiaalisen luototuksen käyttöönotto edellyttäisi tarvittavan henkilöstöresurssin osoittamisen lisäksi määrärahan alkupääomaan sekä varautumisen mahdollisiin luottotappioihin. Imatran sosiaalipalvelut ei pysty osoittamaan tätä tarvittavaa määrärahaa talousarviostaan. Sosiaalinen luototus ei korvaa toimeentulotukea, joten tarvittavaa määrärahaa ei voida irrottaa toimeentulotukimenoihin osoitetuista määrärahoista. On mahdollista, että sosiaalisella luototuksella ehkäistään asiakkaiden tai perheiden taloudellista syrjäytymistä ja sitä kautta myös toimeentulotukeen turvautumista pitkäaikaisesti, mutta mahdollisten pitkän tähtäimen säästöjen osoittaminen on vaikeaa. Koska tarvittavaa määrärahaa ei ole ja henkilöstöresurssin osoittaminen toimintaan on haasteellista, sosiaalipalvelut ei pidä tällä hetkellä realistisena sosiaalisen luototuksen käyttöön ottamista Imatran kaupungissa.

Sosiaalipalvelujohtajan esitys (TKi):

Sosiaali- ja terveyslautakunta antaa Vihreiden valtuustoaloitteeseen yllä olevan selvityksen ja lähettää asian edelleen kaupunginhallituksen ja -valtuuston käsiteltäväksi.

Stj:n ehdotus (TKo): Hyväksytään sosiaalipalvelujohtajan esitys.

Päätös: Ehdotus hyväksyttiin.

KH § 187 Valmistelija: Kai Roslakka

Konsernin esikunta ja yhteiset palvelut, taloushallinto 19.5.2009

(L. Stenberg):

"Kuten sosiaalipalveluiden selvityksessä todetaan, on määrärahan ja henkilöstöresurssien osoittaminen haasteellista. Sosiaalisen luototuksen myöntäminen vaatisi kaupungin velkaneuvonnan ja

sosiaalitoimen työpanosta hakijoiden taloudellisen ja sosiaalisen kokonaistilanteen selvittämiseksi sekä luoton myöntämisestä aiheutuviin toimistotehtäviin (velkakirjat, laskutus, seuranta ym.).

Kuluvan vuoden talousarvion tasapainotuksen yhteydessä kaupunginvaltuustossa 27.4.2009 todettiin, että toimialojen tulee ehdottomasti pysyä käyttötalouden osalta talousarviossa.

Kaupunginhallitus on käsitellyt vuoden 2010 talousarvion kehystä kokouksessaan 18.5.2009. Kehyksen lähtökohtana on, että toimialat valmistelevat talousarvionsa kuluvan vuoden tasolle, joten uuden toiminnan käynnistäminen ilman lisäresurssien osoittamista ei liene tässä vaiheessa mahdollista."

Kj:n ehdotus: Kaupunginhallitus merkitsee edellä esitetyn valtuustoaloitteen ja sen

johdosta annetun sosiaalipalvelujen selvityksen sekä taloustoimen lausunnon tiedoksi ja saattaa ne edelleen tiedoksi kaupunginvaltuustolle.

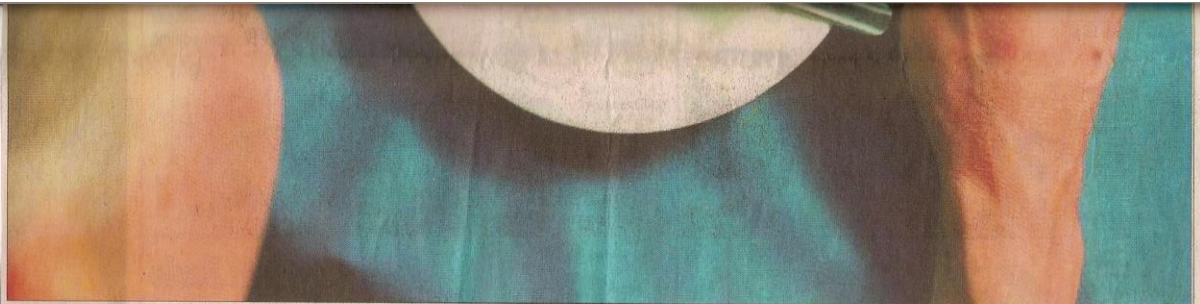
Päätös: Hyväksyttiin.

KV § 67

KH:n ehdotus: Kaupunginvaltuusto päättää merkitä vihreiden valtuustoryhmän aloitteen ja sen johdosta annetun sosiaalipalvelujen selvityksen sekä taloustoimen lausunnon tiedoksi.

Päätös: Merkittiin tiedoksi.

Merkittiin, että puheenvuoroja tässä asiassa käyttivät valtuutetut Laura Blomqvist ja Tuula Sutela.

Kunnan myöntämä sosiaalinen luotto on käytössä jo yli 20 paikkakunnalla. Apua siitä ovat saaneet pienituloiset ja vähävaraiset kuntalaiset, joilla on tilapäisiä rahavaikeuksia, muttei mahdollisuutta saada pankilta lainaa.

Imatra selvitteli sosiaalisen luoton mahdollisuutta

► Sosiaalinen luotto on kunnan myöntämä luottoa, jota voidaan antaa sairauden tai työttömyyden takia sellaisille kuntalaisille, jotka eivät saisi lainaa pankista.

► Kunta voi halutessaan järjestää sosiaalista luototusta, itse päättämässään laajuudessa.

IMATRAN sosiaali- ja terveyslautakunta ottaa tiistaina kantaa vihreiden valtuustoryhmän viime syksynä tekemään aloitteen sosiaalisesta luotosta.

Sosiaalinen luotto on kunnan myöntämä luottoa, jota voidaan myöntää esimerkiksi sairauden tai työttömyyden takia tilapäisissä rahavaikeuksissa olevalle kuntalaiselle, joka ei saisi lainaa pankista.

Imatralla sosiaalisen luoton

mahdollisuutta tutkittiin projektityössä, jonka kokosi sosiologiopiskelija **Riinamari Savolainen**.

Imatran talous- ja velkaneuvoston mukaan Imatralla olisi tarvetta sosiaaliselle luotokselle. Luotoksen yhtenä tavoitteena on estää ihmisten ylivelkaantumista ja katkaista velkakierret. Samalla tuetaan itsenäistä asioiden hoitamista.

Laki sosiaalisesta luotoksesta tuli Suomessa voimaan vuonna 2003. Kunta voi järjestää luototusta vapaaehtoisesti, itse päättämässään laajuudessa.

Kokemukset sosiaalisesta luotoksesta ovat olleet myönteisiä.

Tätä nykyä sosiaalinen luotto on käytössä 24 kunnassa. Luottoa myöntävät esimerkiksi Kuopio, Vantaa, Lahti, Jyväskylä ja Pori, mutta myös Riihimäki, jonka väkiluku on Imatran luokkaa.

Kokemukset sosiaalisesta luotoksesta ovat olleet myönteisiä: asiakkaat, joille luottoa on myönnetty, ovat useimmiten maksaneet luoton takaisin. Luo-

tosta peritään kohtuullinen vuoituinen korko, joka saa olla enintään korkolaisa tarkoitettu viitekorko.

Ennen lainan myöntämistä selvitetään, että hakijalla on varaa maksaa summa takaisin esimerkiksi työtuloista tai eläkkeestä.

Sosiaalinen luotto ei toisaalta korvaa toimeentulotukea. Ennen luoton myöntämistä käydään läpi hakijan mahdollisuus saada toimeentulotukea.

Sosiaalisen luoton hakupaikka vaihtelee eri kunnissa: se on voitu sijoittaa sosiaalitoimistoon, velkaneuvontaan tai omaan yksikkönsä. Hakemusten käsittelijät ovat valitelleet, että palvelun hoitaminen vie paljon työaikaa, kun asiakkaan kokonaistilannetta selvitetään. Jos sosiaalinen luotto otet-

taisiin Imatralla käyttöön, se vaatisi kaupungilta työvoimaa, alkupääoman sekä varautumista mahdollisiin luottotappioihin.

Imatran sosiaalipalveluilla ei tällaista määrärahaa talousar-

viossaan ole eikä sitä voida ottaa toimeentulomenoista. Tältä pohjalta sosiaalitoimi katsoo alustavasti, ettei sosiaalisen luotoksen käyttöön otto ole ajankohtaista Imatralla. – UV

Sosiaalinen luotto

Kunta päättää, järjestääkö se sosiaalista luototusta ja missä laajuudessa.

Luotto voidaan myöntää perustellusta syystä henkilölle, jolla ei ole pienituloisuutensa ja vähävaraisuutensa vuoksi muulla tavoin mahdollisuutta saada kohtuuehtoista luottoa ja jolla on kyky suorittaa luoton takaisinmaksusta.

Tavoitteena on ehkäistä taloudellista syrjäytymistä ja ylivelkaantumista sekä edistää henkilön ja perheen itsenäistä suoriutumista.

Luoton saamisen perusteina voivat olla kodin hankinnat, kuntoutuminen tai työllistymisen edistäminen, asumisen turvaaminen, kriisin ylittäminen, pankkivaikeuksien puuttuminen tai maksuhäiriömerkintä. Ei korvaa toimeentulotukea.

Vaatii kirjallisen sopimuksen, jossa määritellään luoton käyttötarkoitus, määrä, korko ja takaisinmaksuehdot.

